

סימן ק ט-הלכות חודש אלול, וערב ראש השנה

שלחן ערוך המקוצר - אורח חיים חלק ג'

[א] מראש חדש אלול עד אחרי יום הכפורים, המה ימי רצון. ואעפ"י שבכל השנה הקב"ה מקבל תשובה מן השבים אליו בלב שלם, מכל מקום ימים אלו מובחרים יותר ומזומנים לתשובה, להיותם ימי רחמים ורצון. כי בראש חדש אלול עלה משה רבינו אל הר סיני לקבל לוחות שניות, ונשתהה שם ארבעים יום וירד בעשירי בתשרי, שהיה אז גמר כפרה. ומאז הוקדשו ימים אלו לימי רצון, ויום עשירי בתשרי ליום הכפורים {א}. וסמך לזה מהפסוק ואשר לא צדה והאלהים א'נה ל'ידו ו'שמתי ל'ך {ב} ראשי תיבות אלול, לומר כי חודש זה הוא עת רצון לקבל תשובה על החטאים שעשה בכל השנה. וגם רמז שגם על השגות צריך לעשות תשובה בחודש הזה {ג}. עוד אמרו דורשי רשומות, ומל"י אלהיך א'ת ל'בכך ו'את ל'בב זרעך {ד} ראשי תיבות אלול. וכן א'ני ל'דודי ו'דודי ל'י {ה} ראשי תיבות אלול. וכן א'יש ל'רעהו ו'מתנות ל'אביונים {ו} ראשי תיבות אלול. רמז לשלשה דברים, שהם תשובה, תפילה וצדקה שצריך להודות בהם בחודש זה. ומל"י וגו', רומז לתשובה. אני לדודי וגו', רומז לתפילה שהיא רנת דודים. איש לרעהו ומתנות לאביונים, רומז לצדקה {ז}: [ב] מיום שאחרי ראש חדש אלול, נוהגים להשכים ולבוא לבתי כנסיות באשמורת האחרונה של לילה לומר סליחות ותחנונים, עד יום הכפורים {ח}, חוץ משבתות וראש השנה. ולכן קוראים אותם בשם "אשמורות" {ט}. וצריך ליטול ידיהם תחילה ולברך על נטילת ידיהם. אמנם לאחר האשמורות טוב ליטול הידים שנית בלא ברכה, כיון שהנטילה הראשונה היתה קודם עלות השחר {י}. ונוהגים לומר תחילה גם יתר ברכות השחר וברכות התורה, ויש נוהגים לאמרם רק אחר גמר האשמורות {יא}:

[ג] השליח צבור, יתעטף בטליתו המצויצת קודם שמתחיל. ולא יברך עליה, משום דקיימא לן דלילה לאו זמן ציצית הוא (עיין לעיל סימן ח' סעיף י"ט). ומנהגינו שגם כל הקהל מתעטפים, וקודם התחלת התפילה כשרואים שהגיע זמן ציצית, מברך הממונה בקול-רם להוציא את כולם ידי חובתם {יב} (ועיין שם סעיף י"ח). ונוהגים לחלק האשמורות לשלושה שלוחי ציבור, והשני מתחיל מן אלהינו שבשמים, שמע קולינו וכו'. והשלישי מתחיל מן אם אפס רובע הקן {יג}. וצריך לומר האשמורות בתחינה וקול בכי {יד}. ולא נהגו שהמתפלל האשמורות מתפלל כל אותו יום, כמו שיש סוברים. אלא מזמינים אחרים כרצונם, וכרגיל בשאר ימות השנה {טו}. ובמשך כל זמן אמירתם הקהל יושבים, ורק הש"צ עומד. חוץ מבדידי שעומדים בכפיפת קומה (ואין להישען, כמו שיתבאר בס"ד לקמן סימן ק י"ד סעיף ו'), ואח"כ זוקפים ונשארים עומדים עד סיום פסקת בטרם שחקים. ויש מהשואמי שנוהגין לעמוד גם באמירת אל מלך יושב וכו' ושלש עשרה מדות {טז}:

[ד] נוהגים לתקוע בשופר בכל יום לאחר סיום האשמורות {יז} (יש התוקעים ממש בסוף, דהיינו אחרי עשה למען שמך, ויש לפני כן {יח}) תשר"ת, דהיינו תקיעה ש'ברים תר'ועה תקיעה. ויש מהשואמי שתוקעין גם בשעת אמירת י"ג מדות {יט}. חוץ מערב ראש השנה שאין תוקעין בו, כדי להפסיק בין תקיעות רשות לתקיעות מצוה {כ}. וכן בין ר"ה ליום הכפורים, אין תוקעים {כא}. וטעם התקיעות בחודש זה, כדי לעורר את העם לתשובה. כי כן הוא טבע השופר לעורר ולהחריד, כמו שאמר הכתוב {כב} היתקע שופר בְּעֵיר, ועם לא יחרדו {כג}. וקצת מהשואמי נוהגין מראש חודש אלול עד הושענא רבה, לומר שחרית ומנחה לאחר התפילה, את המזמור {כד} לדוד י"י אורי וישעי {כה}:

[ה] יחיד האומר אשמורות, אינו רשאי לומר שלש עשרה מדות כהוייתן, וכן כשעדיין לא באו עשרה לבית הכנסת. אלא נוהגים לומר שני השמות בחילוף א"ת ב"ש כזה, מְצַפֵּץ מְצַפֵּץ אל רחום וגו' {כו}. אבל במקום שנזכרו שלש עשרה מדות, כגון זכור לנו ברית שלש עשרה מדות וכדומה, אין מדלגים {כז}. וכן הבקשות שהן בלשון ארמי כגון רחמנא אדכר לן וכו', מרן דבשמיא וכו' מחי ומסי וכו' מנהגינו שאומרים אותן אעפ"י שאין עשרה, וכל זה אפילו יחיד ממש {כח}. ויש סוברים שכשאין עשרה בתחילת האשמורות, צריך לומר את הקדיש כשיבואו, ומנהגינו אינו כן {כט}:

[ו] אם אין פנאי לומר כל האשמורות, יקצרו ויאמרו לכל הפחות את י"ב הסליחות המסודרות באלפ"א בית"א. ואלו הן המחויבות כפי סדרן של ראשונים ועל פי רבינו האר"י ז"ל. בתחילה אשרי יושבי, וקדיש. לך י"י הצדקה. אל מלך. ויעבור. בעת רצון. א) רחמנא וכו' ויעבור. ב) אנשי אמונה. ג) תמהנו (שהוא על סדר תשר"ק). ד) אל תעש עמנו כלה. ה) אשמנו בגדנו. ו) אשמנו מכל עם וכו' לעינינו עשקו. [אך את אשמנו באומר ובפועל, אפשר לדלג]. ז) אלהינו שבשמים. ח) עננו אבינו. ט) אדון הסליחות. י) עשה למען אמיך. יא)

נפילת פנים, לדוד אליך י"י נפשי אשא. יב) אליך י"י נשאתי עיני ל):

[ז] אָבֵל תּוֹךְ שִׁבְעָה, אֲסוּר לּוֹ לְצֹאת מִבֵּיתוֹ לִלְכֹת לְבֵית־הַכִּנְסָת לְאִמִּירַת הָאֲשִׁמּוּרוֹת, וְאִפִּילוּ בְעֶרְב־רֹאשׁ הַשָּׁנָה, לְפִי שֶׁאֵין מִנְהִיגֵינוּ לְהִרְבוֹת בְּסִלִּיחוֹת אֹז יוֹתֵר מִשָּׂאֵר יָמִים{לֹא}. אֲלֵא הַצִּיּוּר אֹמְרִים הָאֲשִׁמּוּרוֹת בְּבֵית־הַכִּנְסָת, וְאַחֲר־כֵּךְ בָּאִים לְבֵית־הָאֵבֶל לְתַפִּילָה{לֵב}:

[ח] מִשְׁבַּת שְׁלֹאֲחֵר תִּשְׁעָה בָּאֵב וְאֵילָךְ, מִפְּטִירִים בִּשְׁבַע שַׁבָּתוֹת שִׁבְעָה דִּנְחַמְתָּא, וְסִימָנָם נו"ע אֶרֶק"ש. דִּהֵינּוּ נ'חֲמוּ נַחֲמוּ. וְתֹאמַר צִיּוֹן. עֲנִיָּה סוּעֶרָה. א'נְכִי אֲנִכִי. ר'נִי עִקְרָה. ק'וֹמִי אֹרִי. ש'וֹשׁ אִשִּׁישׁ{לֵג}, וּמִנְהִיגֵינוּ לְהַקְדִּים פֶּסוּק וְנוֹדַע בְּגוֹיִים{לֹד}. אֲבָל אִם חֵל יוֹם א' דִּרְאֵשׁ חֹדֶשׁ אֱלֹוֹל בִּשְׁבַת, דּוּחִין עֲנִיָּה סוּעֶרָה, וּמִפְּטִירֵין הַשְּׁמִים כִּסְאִי, לְפִי שֶׁהִיא מְדִינָא דְתַלְמוּדָא, אוּ מִפְּנֵי שִׁישׁ בֵּה גַם־כֵּן מִנְחָמוֹת יִירוּשָׁלַם{לֵה}. [וּבִשְׁבַת פֶּרֶשֶׁת כִּי תֵצֵא שָׂאז מִפְּטִירֵין רִנִּי עִקְרָה, לֹא נִהְגוּ לְהַשְׁלִים עֲלֶיהָ גַם עֲנִיָּה סוּעֶרָה, אַעֲפ"י שֶׁהִיא סְמוּכָה לֵה{לֹו}.] וְאִם טַעָה וְאָמַר עֲנִיָּה סוּעֶרָה, אִם נֹזֵכֶר קוֹדֶם שְׁבִירָךְ לְאַחֲרֶיהָ, יֹאמַר גַּם הַשְּׁמִים כִּסְאִי וְיִבְרַךְ לְאַחֲרֶיהָ. וְאִם לֹא נֹזֵכֶר עַד לְאַחֲרֵי הַבְּרֻכּוֹת, יֹאמַר הַשְּׁמִים כִּסְאִי בְלֹא בְרֻכּוֹת{לֹו}. וְיֵשׁ מִהַשְּׂאֵמִי שְׁנוּהִיגִים לְהַפְטִיר אֹז עֲנִיָּה סוּעֶרָה, וְלֹא הַשְּׁמִים כִּסְאִי{לֹח}. וְאִם חֵל רֹאשׁ חֹדֶשׁ אֱלֹוֹל בְּאַחַד בִּשְׁבַת, יֵשׁ דּוּחִין הַפְטֶרֶת מִחֵר חוֹדֶשׁ, מִפְּנֵי שֶׁאֵין בֵּה מִנְחָמוֹת יִירוּשָׁלַם וּמִפְּטִירֵין עֲנִיָּה סוּעֶרָה. וְיֵשׁ שְׁמִפְטִירֵין מִחֵר חוֹדֶשׁ מִפְּנֵי שֶׁהִיא מְדִינָא דְתַלְמוּדָא, וְכֵן עִיקָר, בְּפֶרֶט לְמִנְהַג הַבְּלָדִי{טֵל}:

[ט] יִדְקֻדְקוּ לְבַחֲרוֹר שְׁלֹוּחֵי־צִיּוֹר שִׁתְּפַלְלוּ בִּימֵים נוֹרָאִים אֲנָשִׁים הַגּוֹנִים וְגִדּוּלִים בְּתוֹרָה וּבִמְעָשִׁים טוֹבִים כְּפִי מַה שֶּׁאֲפָשֶׁר לְמַצּוֹא. וְגַם שִׁיְהִיו מְבִנֵי שְׁלוֹשִׁים שָׁנָה וּמַעֲלָה, שָׂאז כִּבְר נִחָה רִתִּיחַת דָם בְּהַחֲרוֹת וְנִכְנַע לִיבָם. וְגַם שִׁיְהִיו נִשְׁוֹאִים (וְיִהִיו לָהֶם יִלְדִים), שֶׁהֵם שׁוֹפְכִים לִיבָם וּמְפִילִים תַּחֲנוּנִים מִקִּירוֹת הַלֵּב. וְכֵן יִדְקֻדְקוּ לְבַחֲרוֹר תּוֹקַע בְּעַל תּוֹרָה וִירָאָה כְּפִי מַה שֶּׁאֲפָשֶׁר לָהֶם לְמַצּוֹא. מִיְהוּ כָל יִשְׂרָאֵל כְּשֵׁרִים, רַק שִׁיְהִיו מְרוֹצִים לְקַהֵל. וְאִם רּוֹאָה שִׁישׁ מַחְלוּקַת דְּבָר, יִמְנַע עֲצָמוּ אֶף־עַל־פִּי שִׁיעֲמוּד מִי שֶׁאֵינוּ הַגּוֹן{מ}:

[י] אָבֵל כָּל שָׁנִים עֶשֶׂר חוֹדֶשׁ אַחֵר פְּטִירַת אֲבִיו אוֹ אִמּוֹ, מִנְהִיגֵינוּ שֶׁהוּא יִכּוֹל לְהִיּוֹת שְׁלִיח־צִיּוֹר אִפִּילוּ בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה וְיוֹם־הַכְּפוּרִים, וְכֵן תּוֹקַע בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה{מֵא}:

[יא] שְׁלֹוּחֵי צִיּוֹר שִׁתְּפַלְלוּ בִּימֵים נוֹרָאִים, וְכֵן הַתּוֹקַע, רֹאזִי שִׁפְרִישׁוֹ אֶת עֲצָמָם שְׁלוּשָׁה יָמִים לְפָנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכְּפוּרִים, מְכַל דְּבַר הַמְּבִיא לִידֵי טוֹמָאָה. וְיִלְמְדוּ כְּפִי יִכְלָתָם פִּירוּשֵׁי הַתְּפִילוֹת וְהַפִּיּוּטִים, וְהַלְכוֹת הַתְּקִיעוֹת בְּסַפְרֵי רְבוּתֵינוּ הַפּוֹסְקִים. וְגַם יִלְמְדוּ בְּסַפְרֵי מוֹסֵר הַמַּעֲוֵרִים אֶת לֵב הָאָדָם לִירָא מִפְּחַד ה' וּמִהֲדָר גִּאוּנוֹ בְּקוֹמוֹ לְשַׁפּוֹט אֶת הָאָרֶץ. וּמַה־טוֹב שִׁילְמַד גַּם־כֵּן סוּדוֹת הַתְּקִיעוֹת{מֵב}, אִם הוּא רֹאזִי לִכְרִ:

[יב] נוֹהֲגִין לַעֲשׂוֹת הַתֵּרֶת נִדְרִים בְּעֶרְב־רֹאשׁ־הַשָּׁנָה בְּסִיּוֹם תְּפִילַת שַׁחֲרִית אַחֲרֵי עֲלִינוֹ לְשַׁבַּת. (וְרִמּוֹ לְדָבַר, לֹא יִחַל דְּבָרָו כְּכֹל{מֵג}, סוֹפִי תִּיבוֹת אֱלֹוֹל{מֵד}). וְהַמְּנַהֵג שְׁחֻלְקִים אֶת הַקְּהָל לְשָׁנִים, אֱלֹו שְׁבַצַּד זֶה וְאֱלֹו שְׁבַצַּד זֶה, וְעוֹמֵד אֶחָד מִצַּד הָאֶחָד וְאֹמֵר בְּלִשׁוֹן רַבִּים, שֶׁמַּעֲנוּ נֹא רְבוּתֵינוּ וְכֹל לְפָנֵי הַקְּהָל שְׁבַצַּד הַשָּׁנִי, וְהֵם מְשִׁיבִים הַכֹּל יִהְיוּ מוֹתֵרִים לָכֵם וְכֹל. וּמוֹסֵר מוֹדַעָא, וְאֹמֵר יִהְיֶה רָצוֹן וְכֹל וְהֵם מְשִׁיבִים הַכֹּל מוֹתֵרִים לָכֵם וְכֹל. וְאִח"כ עוֹמֵד אֶחָד מִהַצַּד הַשָּׁנִי, וְאֹמֵר לְפָנֵי הָרִאשׁוֹנִים כְּנֹ"ל{מֵה}:

[יג] אֵין מִנְהִיגֵינוּ לְהַתְּעַנּוֹת בְּעִשְׂרַת יָמֵי תְּשׁוּבָה, אֲבָל בְּעֶרְב־רֹאשׁ הַשָּׁנָה יֵשׁ נוֹהֲגִים לְהַתְּעַנּוֹת{מֹו}. וְכֹל אָדָם יִשְׁתַּדֵּל לַעֲסוֹק כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם בְּתוֹרָה וּבִמְצוּוֹת וּבְתְּשׁוּבָה, בְּפֶרֶט מַעֲבִירוֹת שְׁבִין אָדָם לְחַבִּירוֹ. וְרֹאזִי שֶׁלֹא יִמְתִּין עַד עֶרֶב יוֹם הַכְּפוּרִים, אֲלֵא יִקְדִּים אֶת עֲצָמוּ הַיּוֹם לְבַקֵּשׁ מִחֲבִירוֹ מַחֲלִילָה{מִז}:

[יד] יֵשׁ נוֹהֲגִים לִילָךְ לְהַתְּחַנֵּן בְּעֶרְב־רֹאשׁ הַשָּׁנָה אַחֵר תְּפִילַת שַׁחֲרִית בְּבֵית־הַקְּבֵרוֹת עַל קְבָרֵי הַצַּדִּיקִים, וְכֵן עַל קְבָרֵי אֲבוֹתֵיהֶם, וְנוֹתֵנִים שֵׁם צַדִּיקָה לְעַנְיִים. וּמְרַבִּים תַּחֲנוּנִים לְעוֹרֵר אֶת הַצַּדִּיקִים הַקְּדוּשִׁים אֲשֶׁר בָּאֶרֶץ הַמָּה, שִׁמְלִיצוּ טוֹב בְּעַדֵּינוּ בְּיוֹם הַדִּין. וְגַם מַחֲמַת שֶׁהוּא מְקוֹם קְבוּרַת הַצַּדִּיקִים, הַמְּקוֹם הוּא קְדוֹשׁ וְטָהוֹר וְהַתְּפִילָה מְקוּבֵּלֶת שֵׁם בְּיוֹתֵר בְּהִיּוֹתָהּ עַל אֲדַמְת־קוֹדֶשׁ. וְיַעֲשֶׂה הַקֵּב"ה חֶסֶד בְּזִכּוֹת הַצַּדִּיקִים. אֲבָל אֵל יֵשִׁים מִגְּמַתּוֹ נֶגֶד הַמַּתִּים הַשּׁוֹכְנִים שֵׁם, כִּי קְרֹוב הַדְּבַר שִׁיְהִיָּה בְּכֹלל מַה שֶּׁנֶּאֱמַר{מֵח} לֹא יִמָּצֵא בְךָ וְגו' וְדוֹרֵשׁ אֵל הַמַּתִּים. אֶךְ יִבְקֹשׁ מִהַשֵּׁם יִתְּבַרַךְ שִׁירְחָם עֲלֵיו בְּזִכּוֹת הַצַּדִּיקִים שׁוֹכְנֵי עֶפְרָא{מֵט}. וְכִשְׁבָּא לְבֵית־הַקְּבֵרוֹת, אִם לֹא רֹאָה אֶת הַקְּבָרִים שְׁלוּשִׁים יוֹם, צָרִיךְ לְבָרֵךְ כְּדִלְעִיל סִימָן מ"ו סַעֲיָף ט':

[טו] יֵשׁ נוֹהֲגִים לְטַבֵּל בְּעֶרְב־רֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּמִקְוֵה כְּשֶׁרָה (אֲנָשִׁים, וְלֹא נָשִׁים{נ}). וּמַצּוֹה עַל כָּל אָדָם לְהַסְתַּפֵּר וּלְהַתְּרַחֵץ לְכַבּוֹד יוֹם־טוֹב. וְיֵשׁ לְהִזְהֵר לְהַסְתַּפֵּר קוֹדֶם חֲצוֹת (וּבְדִיעַבַּד אֲפָשֶׁר כָּל הַיּוֹם{נֵא}). וְיִרְבֶּה בְּצַדִּיקָה כְּפִי כּוּחוֹ, כִּי סִגּוּלָתָהּ לְכַפֵּר עוֹוֹנוֹת וְחַדּוֹנוֹת. וְלֹוֹבֵשִׁים בְּגָדִים נְאִים בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה, לְהִרְאוֹת שֶׁאֵנוּ בְּטוּחִים בְּחַסְדּוֹ יִתְּבַרַךְ שִׁיּוּצִיא לְאוֹר מִשְׁפָּטֵינוּ{נֵב}:

זכות לימוד התורה בנוסח תימן ושימור המסורת והחייאת מורשת תימן
תעמוד לתורמים היקרים נאמני עדת תימן לברכה והצלחה ישועה ורפואה ומילוי כל משאלה.

תרום בשמחה ללימוד ילדי תימן

להפקיד או העברה בנקאית לחשבון הת"ת: מבשר טוב, בנק מרכנתיל, סניף גאולה 635 ירושלים. מספר חשבון 55631

לפרטים נוספים להתקשר לטלפון 050-4148077 תזכו למצוות עם שפע ברכה והצלחה.

אם יש בקשה מיוחדת לתפילת הילדים שלחו הודעה. אפשר גם בווטסאפ 054-2254768

מתימן יבוא הישיבה המרכזית לבני עדת תימן. ירושלים רחוב תרמ"ב 6. טלפון: 02-5812531 דוא"ל: mtyavo@gmail.com פקס: 077-

4448207 חשבון בנק הדאר: 4874867

מבשר טוב - ת"ת לבני עדת תימן רחוב יחזקאל 46 ירושלים. גני ילדים רחוב ארץ חפץ 112 כניסה ב ירושלים.

דוא"ל: mtyavo@gmail.com

לייבסיטי - בניית אתרים